

מפגש מס' 42

דף למנחה

ספר מלכים ב פרקים ז'-י"א

תוכן הפרקים שנלמדו השבוע

פרק ז' - סיום הרעב בשומרון

פרק ח' - המלכת חזאל

פרק ט' - משיחת יהוא ותחילת המרד

פרק י' - הכרתת הבעל על ידי יהוא

פרק י"א - מלכות עתליה ומהפכת יהוידע

לימוד מעמיק

מהפכת יהוא

השבוע למדנו על מהפכת יהוא כנגד בית אחאב והכרתתו, ובמקביל ליונינו מהפכה דומה בממלכת יהודה. נבחן בשיעורנו את טיבו של מרד יהוא ונדון באופן בו התבצע ובתוצאותיו.

חלק א' - אופיו של יהוא

באמצע ישיבה אסטרטגית של ראשי הצבא באהל הפיקוד ברמות גלעד, פורץ פנימה נער - שערורן ארוך, בגדיו מטולאים וארוכים, ובשרוולו הוא מסתיר כלי חרס. "דַבֵּר לִי אֱלֹהֵיךָ הַשֵּׁר." הוא מכריז, פונה אל חלל החדר. כל הנוכחים הבינו מיד באיזה מין 'דבר' מדובר. שגעונו הרוחני של הנער היה ניכר עליו, וברור היה כי מבני הנביאים הוא. שקט שרר לרגע כאשר המתנינו היושבים למענהו של שר החיל - יהוא בן יהושפט בן נמשי. לבסוף הגיב יהוא בשאלה, כאילו שלא היה מובן - "אֵלֹהֵי מִי מְקַלְנוּ?". השרים החליפו ביניהם מבטים. למרות מעמדו הברור בקרבם, תמיד היה יהוא מסרב לקבל יחס של כבוד ולהתנשא על שאר מפקדי הצבא. נראה שהוקל לנער, כשהוא פנה ליהוא והשיב: "אֱלֹהֵיךָ הַשֵּׁר".

סיפורו של יהוא, בשונה מרוב סיפורי המקרא, מתואר באופן סיפורי וציורי - בציטוט מדויק של הדמויות ובהתייחסות לפרטים קטנים. פירוט דיווחי של הצופה המזדהה בסופו של דבר את שגעון רכיבתו של יהוא; תיאור החץ היוצא מלבו של יהורם בעודו מפנה את המרכבה וקורא "מרמה, אחזיה!"; וציטוט דיבורו הייחודי של יהוא: "מִי אֵתִי, מִי?" או "יְהוֹנָדָב, יֵשׁ וְיֵשׁ! הֲנִי אֶת־יְדִיךָ!"; כל אלו ועוד מאפשרים לנו לחוש את אפיו של יהוא, לראות בעיני רוחנו את המתרחש ולהזדעזע ממסע ההרג האכזרי שהוא מחולל. דרך סגנון זה מצטיירת דמותו של יהוא מתוך הסיפור כאיש בעל רוח וכריזמה, מלא באנרגיות המשרות על הסובבים אותו תחושת שייכות מחד, אך גם יראה גדולה מאופן הטיפול שלו באויביו.

כבר בתחילה, כפי שהצגנו, נראה כי יהוא נותן לפקודיו תחושה של שווים. למרות שברור כי הוא המוכבד שבחדר, הוא אינו ממהר לנכס לעצמו את תואר 'השר' בו משתמש הנער הנביא, ומרמז בכך כי כל היושבים בחדר ראויים לכבוד דומה. כאשר הוא יוצא ומספר על הנבואה שקיבל, ממהרים כולם לקבל אותו עליהם למלך באהבה וללא עוררין. נראה כאילו הם רק חיכו להזדמנות להמליך אותו. בהמשך נציע כי המרד ביהורם היה מתוכנן עוד קודם לכן, ואולי נבואת הנער היתה כל מה שנצרכו לו כדי לשכנע את יהוא סופית לעמוד בראש המורדים.

גם בהמשך, בכל פעם שנתקל יהוא בפקידים ובמשרתי בית אחאב, הוא מצרף אותם אליו בקלות, בכמה מילים פשוטות. שליחיו של יהורם סבים לאחוריו; סריסי איזבל משקיפים אליו בתגובה לקריאתו; אהדת האנשים ליהוא ולאישיותו ניכרת, יחד עם שנאתם לבית אחאב ולכשפים והאלילים של איזבל. גם כאשר נשלחים אליו ראשי בני המלך בדודים (לא בהכרח באופן אליו התכוון...), מנצל זאת יהוא לחזק את ידי העם ולחבר אותם למטרה העליונה של המהפכה - טיהור הארץ מבית אחאב ומעבודת הבעל.

יחד עם זאת, מתגלה גם צד אפל באישיותו של יהוא, כאשר הדבר נוגע להוצאה להורג. אין ביהוא רחמים כאשר הוא מצווה על השלכתם של יהורם ואיזבל, על שחיטתם של אחי אחזיה ועל העמדת שני ציבורים של ראשי בני המלך. התיאורים המפורטים של הכתוב גם בעניינים אלה לא מאפשרים להתעלם מן האכזריות יוצאת הדופן הנשקפת ממהפכת יהוא.

מתוך המתח הזה עולות שתי התייחסויות שונות למעשיו של יהוא ולהתנהגותו. מצד אחד - יש המזהים בתיאורים הללו ניסיון מכוון של הפסוקים לזעזע את הקוראים ולעורר ביקורת על יהוא מבין השורות, מבעד ליחס הגלוי האוהד לכאורה את המהפכה שעושה יהוא. לדעתם, יהוא אמנם עושה את שליחותו, אך אין המטרה מקדשת את כל האמצעים (כמיצג לשיטה זו ניתן לקרא את [מאמרו של פרופ' ישראל רוזנסון](#)).

מן הצד השני - יש הטוענים כי תחושותינו מושפעות מתרבות שונה, ויש לקרוא את הדברים בהתאם להקשר ולזמן. לטענתם, המחשת אופני המוות של בית אחאב באה בעיקר להגדיל בעיני הקורא את משפטם של הרשעים, ואולי אף סוגרת את המעגל לחטאים שהביאו לכל זה. כך למשל, איזבל נשמטת מהחלון בפעולה השווה למוות בסקילה, מידה כנגד מידה על סקילת נבות הכרמלי. (להרחבה בשיטה זו ראה את [מאמר התגובה של אראל סגל הלוי](#)).

שאלה לדין

איך עושים מהפכה או שינוי משמעותי, בלי לחסל או לפגוע במנהיגות הקודמת?

חלק ב - המניעים להשמדת בית אחאב

הדין על יהוא אינו מסתכם ביחס לאכזריות שאפיינה את מעשיו. כאשר בוחנים את מניעיו של יהוא לאורך הסיפור - ניתן, שוב, לקבל רושם כפול: בגלוי - טוען יהוא שוב ושוב כי הוא פועל מכוח נבואתו של אליהו ואלישע להכרית את בית אחאב ואת עבודת הבעל. אמנם, באופן סמוי - יש הרואים במעשיו ניסיון כוחני לשלטון, שמשתמש בתירוצי הרוחני להשגת מניעיו האישיים.

כבר כאשר נמשח יהוא למלך על ידי הנער הנביא, מופיע רמז בפסוקים לקשר מוקדם יותר. לאחר שבסוף הפרק הקודם כבר ניתנה הקדמה על המצב המלחמתי ועל מצבו של יהורם, חוזר פתאום הכתוב לאחור ומתאר את מרד יהוא לא רק ברצף הסיפורי של משיחתו, אלא גם כעניין עצמאי: וַיִּתְקַשֶּׁר יְהוּא בְּיְהוֹשָׁפָט בֶּן-נְמָשִׁי אֶל-יֹרָם וַיֹּרָם הָיָה שֹׁמֵר בְּרִמְתָּ גִלְעָד הוּא וְכָל-יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי חֲזָאֵל מֶלֶךְ-אֲרָם: וַיָּשָׁב יְהוֹרָם הַמֶּלֶךְ לְהִתְרַפֵּא בַּיַּד אֶל מִן-הַמַּכִּים אֲשֶׁר יָקְחָו אֲרָמִים בְּהִלָּחֲמוֹ אֶת-חֲזָאֵל מֶלֶךְ אֲרָם (י', יד-טו). תיאור זה, יחד עם ההירתמות הזריזה של השרים למנות את יהוא למלך, מרמז כי היו כבר דיבורים על מרידה ביהורם, ונבואת הנער הייתה רק הזרז שהפעיל את התהליך.

ניתן להבין את רצון העם למרד בתקופה זו, לאור הקשיים אליהם נקלעה הממלכה לאחר מות אחאב ברמות גלעד (על פירוט כשלו של יהורם ראה ב**פוסט מאת הרב אלחנן סמט**). המלכות המשגשגת שהייתה בזמן עמרי ואחאב החלה להיקלע לקשיים ולמלחמות - במואב ובארם - והמצב נמאס על העם, ובמיוחד על אנשי הצבא, שהחליטו להתמרד. בנוסף למצב הביטחוני והמדיני, נראה כי העם מאס גם בזנוניה של איזבל

ובהשפעה התרבותית הזרה שדחפה לתוך הממלכה. יהוא אינו מייצג רק את הקריאה הרוחנית להכרת עובדי העבודה הזרה, אלא גם קריאה לאומית של העם לשינוי השלטון.

זוית אישית

- לפעמים אנו נמצאים בסיטואציה בה אנו לא בטוחים במניעים של האדם מולנו, והאם הם טהורים כפי שהוא מציג. חישבו על סיטואציה כזו, ואיך התנהלתם בתוכה.
- האם אנחנו תמיד כנים עם עצמנו ופועלים מהמניעים הנכונים?
- פעמים רבות ישנם כמה מניעים שונים המשולבים במעשינו - כיצד אנו יכולים לברר אותם ולמקד את עצמנו למניעים הטובים יותר?

מהו, אם כן, המניע המרכזי של יהוא? כמה מפעולותיו של יהוא נראות ממבט ראשון כמנותקות ממטרת העל של השמדת בית אחאב. הראשונה שבהן היא הריגת אחזיה מלך יהודה. לכאורה, לא היה צורך להכות את אחזיה. יהוא יכול היה לשחרר את מלך יהודה לביתו, לנתק אותו מן הפוליטיקה הישראלית ולהמשיך לנהל שתי ממלכות נפרדות. מדוע אם כן, הרג יהוא את אחזיה? יתכן שיהוא ביקש לנצל את המומנטום, לאחד את הממלכות ולהשתלט גם על ממלכת יהודה. בהמשך פוגש יהוא גם 42 מאחי אחזיה בדרך לשומרון, וגם אותם הוא שוחט באכזריות ובכך פוגע ביורשי המלוכה. מניע כזה עשוי להיות נתון לביקורת מצד רצון ה' הדואג לשימור שושלת בית דוד ומלכותם.

בהקשר זה ראוי לציין כי אכן נשקפה סכנה גדולה לשושלת בית דוד בתקופה זו. מדברי הימים (ב' כ"א, ד) אנו למדים כי יהורם - בנו של יהושפט ואבי אחזיה - קם על אחיו והרג את כולם, כדי למנוע תחרות על הכס. דור לאחר מכן נהרגים אחי אחזיה בידי יהוא, ומיד בפרק הבא (י"א), עומדת עתליה אשת יהורם ומחסלת את בני אחזיה למעט אחד, שמוברח ומוחבא למשך שבע שנים. תארו לכם את אנשי יהודה, הרואים מלכה זרה עולה על כס בית דוד לאחר 3 דורות רצופים של חיסול יורשים לכס, ואת שמחתם ופליאתם כשלבסוף צץ נצר אחרון בבית המקדש. במצב זה ניתן להאשים בין השאר את יהוא, ואת פגיעתו המיותרת לכאורה בבית המלוכה היהודי.

אמנם, ניתן גם לקרא זאת באופן הפוך לגמרי. תחילתו של האסון הייתה בקשר שרקם יהושפט עם מלך ישראל. אשתו של יהורם - עתליה - היא בתם של איזבל ואחאב. השפעתה על יהורם אולי הייתה זו שהביאה אותו לרצוח את אחיו, ובסופו של דבר הייתה זו היא שכמעט והשמידה את השושלת בהריגת נכדיה. יהושפט שילם מחיר כבד בצאצאיו בכך שהתחבר להשפעתו הרעה של אחאב בן עמרי ושל אשתו איזבל. ניתן אם כן לשייך גם את מעשיו של יהוא לכך: אחזיה ואחיו גם הם שארים לבית אחאב, וגם הם נושאים את ההשפעה השלילית של בית זה. כאשר שואלים את אחי אחזיה לאן מועדות פניהם, הם מבטאים נאמנות ל'בני המלך' ובני הגבירה' שבשומרון - אותם 70 בני אחאב ואיזבל שנהרגו קצת קודם לכן. יהוא מחסל את ביתו של אחאב ואת כל הנאמנים לו מתוך קנאה לנבואתו של אליהו, והוא רואה גם במשפחת המלוכה היהודית סעיפים של הבית המושחת הזה. (עוד על עניין זה ב**פוסט של דוד נתיב**)

נראה כי שאלת מניעיו של יהוא עולה מפורש גם בסיפור, בשיחתו עם יהונדב בן רכב. על יהונדב בן רכב אנו שומעים בפירוט רב יותר בספר ירמיהו. צאצאיו של יהונדב (הרכבים) מספרים לירמיהו על הוראות קצוניות שקבלו מאביהם: **וַיֹּאמְרוּ לֹא נִשְׁתָּה יְיָ כִּי יוֹנָדָב בֶּן רֵכָב אָבִינוּ עָזָה עָלֵינוּ לֵאמֹר לֹא תִשְׁתּוּ יְיָ אֱתָם וּבְנֵיכֶם עַד עוֹלָם. וּבֵית לֹא תִבְנוּ וְזָרַע לֹא תִזְרְעוּ וְכָרֶם לֹא תִטְעוּ וְלֹא יִהְיֶה לְכֶם כִּי בְּאֵהָלִים תִּשְׁבּוּ כִּלְמִיכָם לְמַעַן תִּחְיֶי יָמֵי רַבִּים עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אֲתֶם גָּרִים שָׁם (ירמיהו ל"ה, ו-ז)** יהונדב צווה את בניו לחיות חיי נוודים, לשבת באהלים ולהתרחק ממותרות, בתקווה כי מסגרת חיים זו תשמור עליהם במקרה של גלות או חורבן. הביטוי "למען תחיו ימים רבים על פני האדמה אשר אתם גרים שם" מזכיר מאד את דבריו של משה בספר דברים, המתנים את הישיבה בארץ בשמיעה בקול ה'. אכן,

ירמיהו מעמיד את נאמנותם של בני הרכבים למצוות אביהם אל מול מריים של עם ישראל - המביא לחורבן. ניתן להבין את דבריו של יהונדב לבניו כמעין הכנה לקראת חורבן, מתוך הבנה כי החברה הישראלית העירונית מביאה לשחיתות ולעבודה זרה, וכנראה גם תביא בסוף גלות (עוד על כך בפוסט של הרב יגאל אריאל) בכל אופן שיוסבר - ירמיהו מציג את יהונדב כאדם בעל מדרגה ומבטיח לבניו שכר על שמירת מורשתו.

כאשר פוגש יהוא באיש הרוח הזה מתרחש ביניהם שיח העוסק בכוונת הלב: וַיִּמְצָא אֶת־יְהוֹנָדָב בֶּן־רֵכָב לְקִרְיָתוֹ וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲיִשׁ אֶת־לִבְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּאִשְׁרֵי לִבְבִי עַם־לִבְּךָ וַיֹּאמֶר יְהוֹנָדָב יֵשׁ וְיֵשׁ תִּנְהָא אֶת־יָדְךָ וַיִּתֵּן יָדוֹ וַיַּעֲלֵהוּ אֵלָיו אֶל־הַמִּזְבֵּחַ: וַיֹּאמֶר לְכֹה אִתִּי וְרֵאָה בְּקִנְאָתִי לֵה' וַיִּרְכְּבוּ אֹתוֹ בְּרֵכָבוֹ (י', טו-טז). דו-השיח בפסוקים אלה אינו חד משמעי - מיהו השואל ומיהו העונה? ניתן לקרוא זאת על יהונדב, שיוצא לקראת יהוא בדרכו לשומרון, ומוודא אתו - האם לבבך ישר כפי שלבבי נוטה להאמין? האם אתה מכוון באמת לשם ה' ואז תשובתו של יהוא מצוטטת יחד עם הקריאה בשם חברו "יהונדב, יש ויש!..." והוא מזמין אותו אליו למרכבה לראות בקנאתו לה' ולהוכיח את כוונתו. ניתן גם לקרוא זאת אחרת - שמא זהו יהוא שרואה מולו את יהונדב, איש האמת והרוח, ורוצה לקבל ממנו אישור למעשיו, לוודא שאופן הביצוע תואם את הכוונה - להיות כלבב יהונדב. אז יהונדב הוא שמכריז 'יש ויש', ומצטרף אליו לחזקו. בין כך ובין כך, משקף השיח הסכמה בין השניים, והצטרפותו של יהונדב אל יהוא להמשך מסע הטיהור גם היא מחזקת את ההנחה כי לבו של יהוא במקום הנכון.

חלק ג - תוצאות המהפכה

יהוא מקבל אסמכתא רשמית מן הכתוב לכשרות מעשיו בעיני ה': וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵיהוּא יַעַן אֲשֶׁר־הִטִּיבְתָּ לַעֲשׂוֹת הַיִּשְׂרָאֵל בְּעֵינַי כְּכֹל אֲשֶׁר בְּלִבִּי עָשִׂיתָ לְבֵית אַחֲאָב בְּנֵי רִבְעִים וַיָּשׁוּבוּ לְךָ עַל־כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל (י', ל). יחד עם האישור לכך שהיטיב לעשות, מובטחת ליהוא שושלת שתמשך עד בנו של נינו, ובעצם - השושלת הגדולה ביותר בממלכת ישראל.

עם זאת, מיד לאחר הבטחה זו הכתוב גם מסתייג: וַיְהוּא לֹא שָׁמַר לְלֶכֶת בְּתוֹרַת־ה' אֶל־לֵהִי־יִשְׂרָאֵל בְּכָל־לִבְבוֹ לֹא סָר מֵעַל חַטָּאוֹת וַיִּרְבְּעַם אֲשֶׁר חִטְּיָא אֶת־יִשְׂרָאֵל: בְּיָמֵים הָהֵם הֶחֱלָה ה' לְקַצּוֹת בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּגַּם חֲזָאֵל בְּכָל־גְּבוּל יִשְׂרָאֵל (י', לא-לב). יהוא אמנם הכרית את הבעל ואת בית אחאב, אך חטאי ישראל הראשונים - העגלים שעשה ירבעם - נותרו על כנם. מדוע לא השלים יהוא את התיקון הדתי? הגמרא במסכת סנהדרין מתייחסת לכך:

סנהדרין קב.

יהוא צדיקא רבה הוה שנאמר (מלכים ב' י', ל) ויאמר ה' אל יהוא יען אשר הטיבות לעשות הישר בעיני ככל אשר בלבבי עשית לבית אחאב בני רביעים ישבו לך על כסא ישראל וכתוב (מלכים ב' י', לא) ויהוא לא שמר ללכת בתורת ה' אלהי ישראל בכל לבבו לא סר מעל חטאת ירבעם אשר החטיא את ישראל מאי גרמא ליה אמר אביי ברית כרותה לשפתים שנאמר (מלכים ב' י', יח) אחאב עבד הבעל מעט יהוא יעבדנו הרבה רבא אמר חותמו של אחיה השילוני ראה וטעה דכתיב (הושע ה', ב) ושחטה שטים העמיקו ואני מוסר לכולם.

המחלוקת בין אביי לרבה נסובה על השאלה: האם עבודת העגלים של יהוא חוטאת לכוונותיו במהפכה עד כה, או שהיא ממשיכה את אותו הקו ונעשית לשם שמים, מתוך טעות בהבנת רצון ה' אביי מבין שעצם מוכנותו של יהוא להראות עצמו כעובד הבעל מן הפה ולחוש - אפילו כמעשה רמאות - הביאה בסופו של דבר למוכנותו להשאיר את עבודת העגלים המקובלת על העם, במקום קנאות מלאה לרצון ה'.

מן הפסוקים שהבאנו לעיל נראה כי עובדת הותרת העגלים הביאה ישירות להמשך תבוסתם של ישראל בידי הארמים ובראשם חזאל. ואכן, בהמשך שושלתו של יהוא מתעצם המאבק עם ארם. בתחילה ישראל אכן נגפים בפניהם עד כי בימי יהואחז נותרו בישראל רק חמשים פָּרָשִׁים וְעֶשְׂרֵה רֵכָב וְעֶשְׂרֵת אֲלָפִים רִגְלֵי כִּי אֲבָדָם מֶלֶךְ אֲרָם וַיִּשְׁמַם כְּעֶפְרָ לְדָשׁ (י"ג, ז); עם זאת, מתחיל גם תהליך של ישועה: וַיִּחַל יְהוֹאָחָז אֶת־פְּנֵי ה' וַיִּשְׁמַע אֵלָיו ה' כִּי רָאָה אֶת־

לחץ ישראל כִּי־לחץ אתם מֶלֶךְ אֲרָם: וַיִּתֵּן ה' לְיִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעַ וַיִּצְאֵהוּ מִתַּחַת יַד־אֲרָם וַיָּשׁוּבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאֵהָלֵיהֶם כְּתָמוּל שְׁלֹשׁוֹם (י"ג, ד-ה).

מן המושיע בימי יהואחז, דרך נבואת החצים ליהואש המכה בארם 3 פעמים, ועד כיבושיו של ירבעם מִלְבָּאָה חֲמַת עֲדֵי־הַעֲרָבָה (י"ד, כה) - נראה כי שושלתו של יהוא ראויה להיזכר דווקא כפורקי עול ארם בתפילה ובסיוע הנביא, למרות עבודת העגלים הנמשכת בימיהם. היחס שמקבלת שושלת יהוא ממשיך מבחינה זו להיות יחס אוהד כעובדי ה' הזכאים לישועתו.

ביקורת אחרת העולה מן הפסוקים כנגד ביתו של יהוא, ואולי מתחברת טוב יותר לשימור העגלים, מופיעה בספר הושע המנבא בימי ירבעם בן יהואש (ירבעם השני): וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי קָרָא שְׁמוֹ יִזְרְעָאֵל כִּי־עוֹד מֵעַט וּפְקַדְתִּי אֶת־דְּמֵי יִזְרְעָאֵל עַל־בֵּית יְהוּא וְהִשְׁבַּתִּי מִמְּלֻכּוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל (הושע א', ד). הנביא מתאר עוון בשם 'דמי יזרעאל' הרובץ על בית יהוא. ההבנה המתבקשת היא לשייך את העוון לשפיכות הדמים של יהוא במהלך ההפיכה, אך דבר זה יוצר קושי אל מול היחס האוהד שיהוא זוכה לקבל בספר מלכים. רש"י מתייחס לקושי זה ומציע פתרון על פי התרגום:

רש"י להושע א', ד:

דמי יזרעאל - כתרגומו - את דמי בית אחאב שהרג יהוא ביזרעאל על שעבדו את הבעל והלכו הוא ובניו אחרי כן ועבדו עבודת עכו"ם לכך אני חושב עליהם דמי בית אחאב כדם נקי.

על פי רש"י, אמנם הריגת בית אחאב נזקפה לזכותו של יהוא בתחילה, אך מכיוון שלא תיקן את דרכיו לגמרי, והמשיך בעבודת העגלים, למפרע הוא איבד את הלגיטימיות של ההפיכה והיא נחשבת לו כדם חיינם. דוגמא דומה ליחס זה ניתן לראות בהפיכות הראשונות בממלכת ישראל. גם על בעשא, המכה את בית ירבעם בן נבט, נאמר כי הוא נשפט לא רק על מעשיו הקלוקלים הממשיכים את עבודת העגלים, אלא מתוך כך גם על עצם זה שהכה את בית ירבעם מבלי להיות טוב ממנו: וְגַם בְּיַד־יְהוּא בְּדַחַנְנִי הִנְבִּיא דְבַר־ה' הָיָה אֶל־בְּעֵשָׂא וְאֶל־בֵּיתָהּ וְעַל כָּל־הַרְעָה אֲשֶׁר־עָשָׂה בְּעֵינֵי ה' לְהַכְעִיסוֹ בְּמַעֲשֵׂה יָדָיו לְהִיטֵב בְּבֵית יִרְבְּעָם וְעַל אֲשֶׁר־הִכָּה אֹתוֹ (מל"א ט"ז, ז).

אפשרות נוספת להבנה היא ש'דמי יזרעאל' הם הריגת אחזיה ואחיו שפגעה בשושלת בית דוד וכמעט הביאה להשמדתו.

נקודה אחרונה העולה בדבר הכישלון של יהוא לטווח הארוך, מופיעה במדרש:

משנת רבי אליעזר פרשה ד:

גדול השלום שאפילו עשה אדם כמה מצוות ולא עשה שלום אין בידו כלום, שכן מצינו ביהוא שעקר עבודת אלילים מישראל והשמיד בית אחאב והרג לאיזבל ולפי שלא עלה בידו שלום כאילו לא עשה כלום, שנאמר "וילך רוכב הסוס לקראתו ויאמר: כה אמר המלך: השלום? ויאמר יהוא: מה לך ולשלום טוב אל אחרי." (מלכים ב' ט')

לאורך סיפורו של יהוא בולט מאד השימוש של אנשי בית אחאב בביטוי 'שלום' אל מול יהוא, ובכל מקום מגיב יהוא בזעם ובפורענות. מתוך קנאתו להשמדת הרע שפשט בעם, מכריז יהוא על מלחמה ומסרב לשאת דברי שלום לרשעים. גם בהסתכלות ארוכת טווח, לא נראה שיהוא מכוון להשכנת שלום לאחר המהפכה, ויש אף המבקרים אותו על כך שלא אחד את מלכות יהודה עם ישראל והביא לשלום לאומי. המדרש, אם כן, מקשר את דחיית השלום לכישלונו של יהוא לבסס ממלכה ישראלית ארוכת טווח שתניצל מחורבן ומגלות. ואכן, שושלתו של יהוא היא השושלת המלכותית האחרונה, ולאחריה הושבתה המלכות מישראל ושלטו בה מלכים חלשים תוך מאבק פנימי תמידי בתוך העם - עד גלות הארץ.

סיכום

דמותו של יהוא ומעשיו מציגים בעינינו קונפליקט, בין אהדה לקנאותו לדבר ה' והכרתת הבעל, לבין רתיעה מהאופן האכזרי בו הוא מבצע את ההפיכה והתוצאות אליהם הוא מגיע. בחינה של הצדדים השונים באישיותו ובמעשיו אל מול היחס שהוא ושושלתו מקבלים מה' מציגים סיפור אנושי מורכב המשלב בין היותו ראש למלכי ישראל הפועל בשם ה' ומחזיק את השושלת המרכזית, לבין הכישלון בהצלחה של הממלכה מן הכיליון המתרגש עליה כמה עשרות שנים לאחר מכן.

להרחבה

[מתן על הפרק - דפי לימוד למלכים ב פרקים ז'-ח'](#)

[מתן על הפרק - דפי לימוד למלכים ב פרקים ט'-י'](#)

[שיעור של ד"ר יעל ציגלר - קנאות ללא ברית שלום](#)

[שיעור של הרב אלחנן סמט - מרד יהוא והערכתו במקרא](#)

[שיעור של הרב ד"ר אברהם שמאע - מהפכת יהוא והערכתה במקרא](#)

[שיעור של הרב מנשה וינר - הקנאה לה' של יהוא ויהונדב](#)

הקדמה לקראת השבוע הבא

בשבוע הבא נלמד על סופה של ממלכת ישראל.